

Koncernkontoret

Avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning

Martin Engström
Hälso- och sjukvårdsdirektör
martin.engstrom@skane.se

Beslut

Datum 2025-01-15
Dnr 2025-O000068

1 (1)

Modell för Läkemedelsgenomgångar i Skåne

Bakgrund: En läkemedelsgenomgång är en metod för analys, uppföljning och omprövning av en individs läkemedelsanvändning, som genomförs enligt ett förutbestämt och systematiskt arbetssätt i enlighet med lokala riktlinjer och rutiner. Läkemedelsgenomgångar är en central del av vårdprocessen för att säkerställa optimal och säker läkemedelsanvändning hos patienter, särskilt hos äldre och multisyjuka. I Region Skåne togs Skånemodellen för läkemedelsgenomgångar fram och beslutades politiskt i november 2011. Skånemodellen innebär att läkemedelsgenomgångar genomförs på ett standardiserat sätt i regionen. Sedan införandet av Skånemodellen har dock utvecklingen och vetenskapen gått framåt och behov fanns för en uppdatering/revidering av modellen.

Beslut om Skånemodellen för läkemedelsgenomgångar

Skånemodellen har uppdaterats genom att strategi, mål och syfte med arbetet tydligt har inkluderats i Region Skånes läkemedelsstrategi 2025–2030 som beslutades av Regionstyrelsen i december 2024.

Strategin kompletteras med en regional riktlinje för hur läkemedelsgenomgångar genomförs i regionen (bilaga 1). Riktlinjen beslutas av Hälso- och sjukvårdsdirektören. Beslutet innebär att alla vårdgivare inom regionen är förpliktigade att följa denna riktlinje vid genomförande av läkemedelsgenomgångar. Detta säkerställer enhetlighet, hög kvalitet och kontinuitet i läkemedelsbehandlingen oavsett var patienten söker vård inom regionen.

Målsättning:

- Minskad risk för biverkningar och interaktioner.
Förbättrad behandlingseffekt och hälsoutfall hos patienterna.
- Ökad medvetenhet och kunskap hos patienter om deras läkemedelsbehandling.
- Minskade kostnader för onödig medicinering och sjukhusinläggningar.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Martin Engström".

Martin Engström
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Skånemodell för läkemedelsgenomgångar

En läkemedelsgenomgång är en metod för analys, uppföljning och omprövning av en individs användning av läkemedel som genomförs på ett förutbestämt strukturerat och systematiskt sätt, i enlighet med lokala riktlinjer och rutiner. Syftet är att öka kvaliteten och säkerheten i läkemedelsbehandlingen.

Att systematiskt följa upp läkemedelsbehandling är ett läkaransvar, men kan även göras tillsammans med andra professioner såsom kliniska farmaceuter. Farmaceutisk kompetens kan vara värdefull för teamarbete inom sjukvården även för andra områden än läkemedelsgenomgångar.

Bakgrund

Läkemedelsgenomgångar är etablerade i Region Skåne sedan många år. Enligt en Cochrane review kan läkemedelsgenomgångar på sjukhus minska risken för återinläggningar och även minska antalet kontakter med akutmottagning (1). Forskning har också visat att det föreligger en ökad risk för läkemedelsrelaterad återinläggning om läkemedelsdoser ändrats vid utskrivning. Även patienter med 10 eller fler läkemedel har en större risk för återinläggning (2).

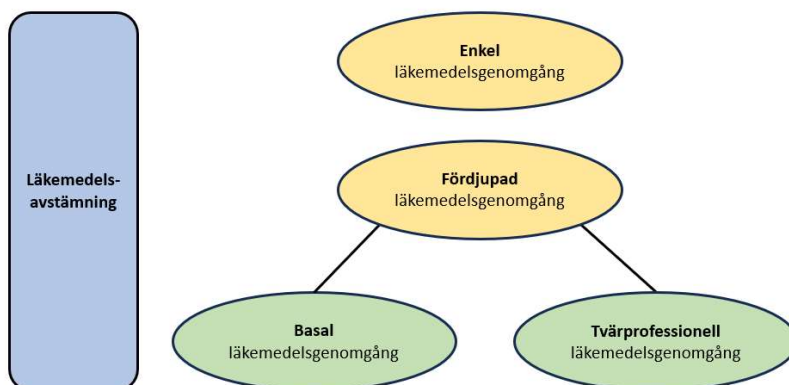
Gällande författning

Enligt Socialstyrelsens författning 2017:37 ska en läkare ansvara för läkemedelsgenomgångar (3). Socialstyrelsen ställer krav på att enkel läkemedelsgenomgång erbjuds äldre med minst 5 läkemedel i samband med t.ex. vårdövergångar. Det åligger läkaren att dokumentera läkemedelsrelaterade problem och beslutade åtgärder i journalen, att bestämma när uppföljning ska göras och informera patienten om allt detta samt förse patienten med en uppdaterad läkemedelslista.

Vid kvarvarande läkemedelsrelaterade problem efter en enkel läkemedelsgenomgång, eller misstanke om sådana problem, ska patienten erbjudas en fördjupad läkemedelsgenomgång. Även här finns krav på dokumentation i journalen (inklusive information om vilka yrkesutövare som deltagit i läkemedelsgenomgången), uppföljning samt information och uppdaterad läkemedelslista till patienten.

Enligt Socialstyrelsen behöver regioner och kommuner arbeta aktivt med läkemedelsgenomgångar för äldre (4).

De definitioner av läkemedelsgenomgång som sedan tidigare är inarbetade i Region Skåne, *basal* respektive *tvärprofessionell* läkemedelsgenomgång, uppfyller båda Socialstyrelsens krav på en fördjupad läkemedelsgenomgång.

Figur 1. Förklaring över olika typer av läkemedelsgenomgångar. Gult är Socialstyrelsens begrepp, grönt Region Skånes.

Läkemedelsavstämning

Grunden för alla läkemedelsgenomgångar är en aktuell läkemedelslista, vilken tas fram genom en läkemedelsavstämning (5). Alla läkemedelsgenomgångar ska därför innefatta eller föregås av en läkemedelsavstämning. Läkemedelsavstämning ska dokumenteras i journalen och besvara frågorna:

- Vilka läkemedel är patienten ordinerad och varför?
- Vilka av dessa läkemedel använder patienten?
- Vilka övriga läkemedel använder patienten, inklusive receptfria preparat och naturläkemedel?

Läkemedelsgenomgångar

En läkemedelsgenomgång kan vara olika djupgående beroende på klinisk situation och sammanhang. Ju mer komplex läkemedelsgenomgång, desto större behov av farmaceutisk kompetens.

Enkel läkemedelsgenomgång utgår från en läkemedelsavstämning och säkerställer därtill att läkemedelsbehandlingen är ändamålsenlig och säker. Är patientansvarig läkares ansvar och ska genomföras vid vårdens övergångar, t ex vid inskrivning på sjukhus.

Fördjupade läkemedelsgenomgångar:

Basal läkemedelsgenomgång

En basal läkemedelsgenomgång bör erbjudas patienter 65 år eller äldre vid årskontroll samt vid misstanke om läkemedelsrelaterat problem (LRP) i akut situation.

Följande delar ingår i en basal läkemedelsgenomgång:

- Faktainsamling – ansvarig läkare använder uppgifter från journal och patient för att få fram:
 - o Aktuell läkemedelslista
 - o Diagnoser
 - o Blodtryck – gärna även ortostatiskt
 - o Njurfunktion
 - o Aktuella symtom/besvär
 - o Följsamhet?
- Ställningstagande
 - o Kvarstår indikation?
 - o Har effekten utvärderats?
 - o Finns misstänkta biverkningar?
 - o Potentiellt olämpliga läkemedel till äldre?
 - o Rätt dos i förhållande till njurfunktion?
 - o Kliniskt relevanta interaktioner?
- Åtgärdsplan
 - o Dokumentation i journal: Vilka läkemedelsförändringar? Varför?
 - o Planera uppföljning – när? hur? av vem?
 - o Motivering i de fall behandlingen inte ändras
 - o Säkerställ en fullständig och korrekt läkemedelslista i journalen
 - o Individuellt anpassad information till patient/ närstående/kommun om vidtagna åtgärder
- Utvärdering i enlighet med åtgärdsplan

Tvärprofessionell läkemedelsgenomgång

En *tvärprofessionell* läkemedelsgenomgång är tvärprofessionell ur den aspekten att två eller fler professioner är involverade i att genomföra läkemedelsgenomgången. I Skåne baseras tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar på LIMM-modellen (6). Klinisk farmaceut/certifierad läkare/geriatriker **samt** patientansvarig läkare ska delta. Vid tvärprofessionell läkemedelsgenomgång för patienter på särskilt boende eller med hemsjukvård avseende läkemedel bör sjuksköterska delta.

Inför en *tvärprofessionell* läkemedelsgenomgång bör faktainsamlingen, förutom det som ingår inför en basal läkemedelsgenomgång, kompletteras med skattning av symtom med Phase-20 eller Phase proxy (7). Detta gäller speciellt för patienter på särskilt boende eller med hemsjukvård.

En tvärprofessionell läkemedelsgenomgång bör erbjudas för patienter som:

- Flyttar in på särskilt boende
- Skrivs in i kommunal hemsjukvård
- Övergår till dosdispenserade läkemedel
- Har kvarvarande läkemedelsrelaterade problem efter enkel eller basal läkemedelsgenomgång
- Ingår i särskilda/prioriterade grupper enligt lokala instruktioner. Detta kan tex vara patienter med nedsatt njurfunktion eller med fler än 10 läkemedel (8).

Genomgången inkluderar samtliga moment i den basala läkemedelsgenomgången och belyser dessutom ytterligare aspekter.

Vid en *tvärprofessionell* läkemedelsgenomgång ska följande punkter beaktas:

- Faktainsamling – ansvarig läkare använder uppgifter från journal och patient för att få fram:
 - Aktuell läkemedelslista
 - Diagnoser
 - Blodtryck – gärna även ortostatiskt
 - Njurfunktion
 - Aktuella symtom/besvär
 - Följsamhet?
- Ställningstagande
 - Kvarstår indikation?
 - Har effekten utvärderats?
 - Är indikationen optimalt behandlad? Finns andra behandlingsalternativ?
 - Används preparat rekommenderade i Skånelistan? Om inte, motiveras preparatval i journalen?
 - TDM-läkemedel (therapeutic drug monitoring). Är läkemedlet givet i optimal dos?
 - Finns misstänkta biverkningar?
 - Potentiellt olämpliga läkemedel till äldre?
 - Val av läkemedel/dos. Är läkemedlet lämpligt utifrån andra diagnoser, njur- och leverfunktion?
 - Hanteringsproblem (ex krossa, dela, inhalationsteknik). Används läkemedlet korrekt? Går det att dela eller att krossa? Går läkemedlet att ge i sond?
 - Kliniskt relevanta interaktioner?
- Åtgärdsplan
 - Dokumentation i journal: Vilka läkemedelsförändringar? Varför?

- Planera uppföljning – när? hur? av vem?
 - Motivering i de fall behandlingen inte ändras
 - Säkerställ en fullständig och korrekt läkemedelslista i journalen
 - Individuellt anpassad information till patient/ närstående/kommun om vidtagna åtgärder
- Utvärdering i enlighet med åtgärdsplan

Klinisk farmaceut/certifierad läkare/geriatriker noterar eventuella läkemedelsrelaterade problem samt åtgärdsförslag i journalen medan patientansvarig läkare tar beslut om ändringar av behandling och säkerställer uppföljning. Forskning visar att direktkontakt mellan farmaceut och läkare ger större genomslag än när förslag från läkemedelsgenomgång endast förmedlas genom notat i journalen (9). Utgångspunkten är att möte ingår, men även läkemedelsgenomgång utan möte kan vara aktuellt som nödlösning eller när metoden är väl inarbetad på enheten.

Kompetens för tvärprofessionella läkemedelsgenomgångar

Klinisk farmaceut

Magisterexamen i klinisk farmaci eller motsvarande klinisk erfarenhet (10). Regelbundet deltagande på nätverksmöten för kliniska farmaceuter i Region Skåne förutsätts för att bibehålla kompetensen.

Certifierad läkare

Enligt gällande modell för läkemedelsgenomgångar i Region Skåne krävs att geriatriker eller klinisk farmaceut deltar vid en tvärprofessionell läkemedelsgenomgång. Läkare som inte är geriatriker kan ansöka om certifiering om hen har motsvarande kompetens inom geriatrisk farmakoterapi. Den certifierade läkaren bidrar då med att identifiera problem som är relaterade till behandling med läkemedel och dokumenterar dessa i journalen som stöd till patientansvarig läkare. Hen ansvarar även för att samtliga riskfaktorer beaktas vid läkemedelsgenomgången. Den certifierade läkaren ersätter den kliniska farmaceuten/geriatrikern som stöd till patientansvarig läkare och kan därför inte göra tvärprofessionell läkemedelsgenomgång på sina egna patienter. För att behålla certifieringen krävs fortbildning i form av deltagande på nätverksmöten för certifierade läkare, 1 gång/termin. Till dessa möten är även geriatriker välkomna.

Lokala instruktioner

Lokala instruktioner rörande läkemedelsgenomgångar ska upprättas inom respektive förvaltning för att tydliggöra de prioriteringar som görs inom verksamheten, avseende t.ex. prioriterade patientgrupper, avsatt tid för läkemedelsgenomgångar för läkare och kliniska farmaceuter, etc.

Ändringar jämfört med tidigare modell

Enkel läkemedelsgenomgång tillagd som anpassning till Socialstyrelsens författning.

Rubriken kompetens tillagd.

Målgrupp för tvärprofessionell läkemedelsgenomgång ändrad.

Referenser:

1. Bülow C, Søndersted Clausen S, Lundh A, Christensen M. *Medication review in hospitalized patients to reduce morbidity and mortality*. Cochrane Library 2023
2. Glans M. *Readmission to hospital within 30 days of discharge - in older adults*. Lunds universitet, 2023.
3. [HSLF-FS 2017:37 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården](#)
4. Öppna jämförelser 2022, Socialstyrelsen
5. [Läkemedelsavstämning - Vårdgivare Skåne \(skane.se\)](#)
6. Bondesson Å, Eriksson T, Kragh A, Holmdahl L, Midlöv P, Höglund P. *In-hospital medication reviews reduce unidentified drug-related problems*. Eur J Clin Pharmacol. 2013 Mar;69(3):647-5.
7. Phase-20 [Läkemedelsgenomgång - Vårdgivare Skåne \(skane.se\)](#)
8. Wickman K, Dobszai A, Modig S, Borgström-Bolmsjö B, Caleres G, Lenander C. *Pharmacist-led medication reviews in primary healthcare for adult community-dwelling patients – a descriptive study charting a new target group*. BMC Prim Care. 2022 Sep 16;23(1):237.
9. Dobszai A, Lenander C, Borgström Bolmsjö B, Wickman K, Modig S. *Clinical impact of medication reviews for community-dwelling patients in primary care*. BMC Prim Care. 2023 Dec 2;24(1):259.
10. FRIHSK-projektet [rollomrade-klinisk-farmaci-2022-03-16-godkand-av-sfa-os-v.-220420.pdf \(sverigesfarmaceuter.se\)](#)